

แนวทางการขอมาตรฐานฟาร์มหมูลุ่ม

ผศ.สพ.ญ.ดร.กุลิสรา มรุปันธ์ธร

สัตวแพทย์ผู้ควบคุมฟาร์มสุกร

การเลี้ยงหมูลุ่มเป็นระบบการเลี้ยงสุกรที่ใช้วัสดุรองพื้นจากธรรมชาติ เช่น แกลบ ขี้เลือย หรือวัสดุอื่น ๆ ในการควบคุมความชื้น กลิ่น และช่วยย่อยสลายของเสียในครอก ซึ่งช่วยลดปัญหามลภาวะและเพิ่มคุณภาพชีวิตของสัตว์ การขอมาตรฐานฟาร์มหมูลุ่มจากการมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเป็นการยืนยันว่าฟาร์มดำเนินการตามข้อกำหนดด้านสุขภาพสัตว์ ความปลอดภัยของผู้บริโภค และสิ่งแวดล้อม ซึ่งมาตรฐานฟาร์มหมูลุ่มกำหนดให้ผู้เลี้ยงปฏิบัติตามหลักเกณฑ์หลายด้าน ตั้งแต่การออกแบบฟาร์ม การจัดการอาหารและน้ำ ระบบสุขาภิบาลสัตว์ การบันทึกข้อมูล ไปจนถึงการควบคุมการเข้า-ออกฟาร์ม เพื่อป้องกันโรคและลดความเสี่ยงจากการปนเปื้อน การมีมาตรฐานรับรองไม่เพียงช่วยสร้างความมั่นใจให้ผู้ซื้อและผู้บริโภค แต่ยังเป็นใบเบิกทางให้ฟาร์มสามารถเข้าร่วมโครงการสนับสนุนจากภาครัฐหรือภาคเอกชน และเพิ่มโอกาสทางการตลาด

ดังนั้น แนวทางการขอมาตรฐานฟาร์มหมูลุ่มจึงควรอธิบายขั้นตอนตั้งแต่การเตรียมความพร้อม ตรวจสอบต้นเองตามเกณฑ์ การจัดทำเอกสารประกอบ ไปจนถึงการตรวจประเมินโดยเจ้าหน้าที่ เพื่อให้เกษตรกรสามารถวางแผนและดำเนินการได้ถูกต้อง ครบถ้วน และผ่านการรับรองได้ง่ายขึ้น

1. เตรียมความพร้อมของฟาร์ม

- **สถานที่ตั้ง:** ต้องอยู่ในพื้นที่เหมาะสม ไม่กระทบชุมชน มีน้ำสะอาดเพียงพอ และห่างจากแหล่งแพร่โรค (เช่น ตลาดน้ำ โรงฆ่าสัตว์) อย่างน้อย 500 เมตร
- **โครงสร้างและผังฟาร์ม:** มีรากฐาน ป้องกันคน/สัตว์ภายนอก, จัดโซนชัดเจน (โคกเลี้ยง, ที่เก็บอาหาร, พื้นที่สัตว์ป่วย, จุดกำจัดซาก) (ภาพที่ 1)
  - ระยะห่างจากโรงเรือน: ควรมีรั้วรอบฟาร์มห่างจากตัวโรงเรือนอย่างน้อย 20 เมตร เพื่อสร้างเขตกันชน ลดความเสี่ยงจากการปนเปื้อน และควบคุมการเข้า-ออก
  - ความสูงรั้ว: สูง อย่างน้อย 1.5 เมตร
  - ความสามารถในการป้องกัน: รั้วต้องสามารถป้องกันสัตว์อื่นเข้า-ออกพื้นที่เลี้ยงได้
  - การเสริมป้องกัน: แนะนำให้ เสริมตาข่าย หรือวัสดุป้องกันเพิ่มเติมบริเวณรั้ว เพื่อปิดช่องโหว่ และเพิ่มประสิทธิภาพการกันสัตว์พาหะ
- **โรงเรือนและวัสดุรองพื้น:** เป็นโรง ระบายน้ำอากาศดี, ใช้วัสดุรองพื้นจากธรรมชาติ (ลีก ≥ 40 ซม.), มีการจัดการกลิ่นและความชื้น

2. จัดการระบบการเลี้ยง

- อาหารสัตว์: มีคุณภาพตามกฎหมาย ห้ามใช้สารเร่งโต/ฮอร์โมน การผสมยาในอาหารต้องอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของสัตวแพทย์
- น้ำ: สะอาด ปลอดภัย ภาชนะให้น้ำสะอาด และสัตว์เข้าถึงได้ง่าย
- สุขภาพสัตว์: มีสัตวแพทย์ดูแล มีแผนป้องกันโรค แยกสัตว์ป่วย จัดการซากอย่างถูกวิธี

3. การจัดการฟาร์ม

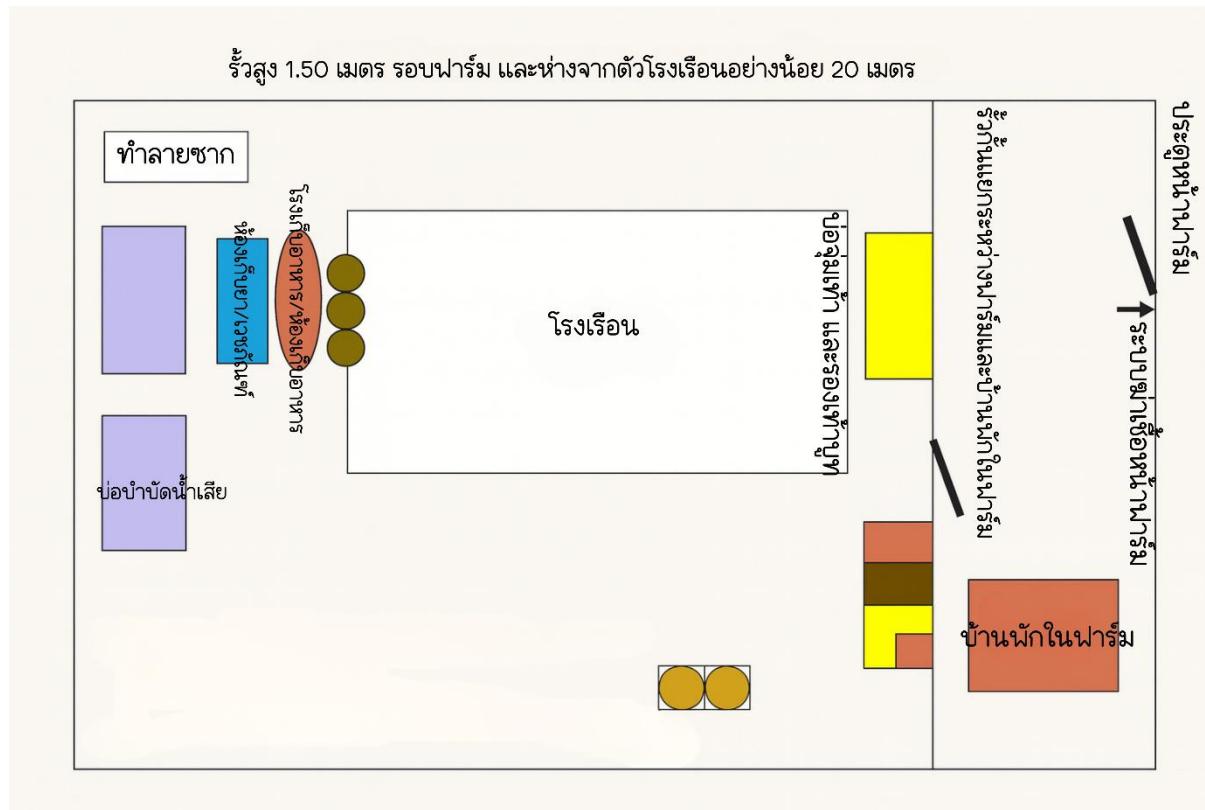
- บุคลากร: ผ่านการอบรมหรือมีประสบการณ์ สุขลักษณะดี
- ความสะอาด: ทำความสะอาดครอคและอุปกรณ์สม่ำเสมอ, พักครอกก่อนนำสัตว์รุ่นใหม่เข้า
- บันทึกข้อมูล: ต้องมีข้อมูล เช่น ประวัติพ่อแม่พันธุ์ การเข้า-ออกของสัตว์และยานพาหนะ การรักษาโรค การใช้อาหาร ปริมาณวัสดุรองพื้น ฯลฯ เก็บอย่างน้อย 3 ปี

4. ขั้นตอนการยื่นขอมาตรฐาน

- ติดต่อสำนักงานปศุสัตว์อำเภอ/จังหวัด เพื่อขอข้อมูลและแบบคำขอ
- ตรวจสอบฟาร์มตัวเอง ให้ตรงตามเกณฑ์มาตรฐาน (ใช้แบบตรวจประเมินหมูหลุมเพื่อตรวจสอบข้อมูลฟาร์มและการจัดการฟาร์มเบื้องต้น)
- ยื่นคำขอพร้อมเอกสาร เช่น สำเนาบัตรประชาชน แผนผังฟาร์ม รายละเอียดการจัดการฟาร์ม บันทึกข้อมูลย้อนหลัง
- เจ้าหน้าที่เข้าตรวจประเมินฟาร์ม ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด
- แก้ไขข้อบกพร่อง (ถ้ามี) และนัดตรวจซ้ำ
- ได้รับการรับรองมาตรฐาน พร้อมใบรับรองจากการปศุสัตว์

5. แหล่งข้อมูลเพิ่มเติม

- กรมปศุสัตว์: www.dld.go.th
- สมาคมสัตวแพทย์ควบคุมฟาร์มสุกรไทย (TSVA): www.tsva.or.th

ตารางที่ 1 แบบฟอร์มบันทึกบุคคล-ยานพาหนะ เข้า-ออกฟาร์ม

ชื่อฟาร์ม: .....

รหัสฟาร์ม/ทะเบียน: .....

ช่วงวันที่บันทึก: //วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....ถึง//วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

วันที่	เวลาเข้า	เวลาออก	ชื่อ-นามสกุล	หน่วยงาน/ ปริษัท	เหตุผลการ เข้า	ยานพาหนะ (ประเภท/ ทะเบียน)	ผ่านจุดล้าง ทำความสะอาด (✓/✗)	ลงชื่อผู้เข้า	ผู้รับรอง (ฟาร์ม)

หมายเหตุ:

- ควรมีการตรวจสอบและทำความสะอาดยานพาหนะทุกครั้งก่อนเข้าฟาร์ม
- ผู้ที่เข้า-ออกฟาร์มต้องผ่านจุดล้างมือ/เปลี่ยนรองเท้าบูท หรือมาตรการป้องกันโรคตามที่ฟาร์มกำหนด
- เอกสารนี้ควรเก็บรักษาไม่น้อยกว่า 3 ปี เพื่อการตรวจสอบตามมาตรฐาน GAP และมาตรฐานฟาร์มหมูกลุ่มของกรมปศุสัตว์

ตารางที่ 2 แบบฟอร์มใบบันทึกผลผลิตฟาร์มหมูหลุม

ชื่อฟาร์ม: .....

รหัสฟาร์ม/ทะเบียน: .....

ช่วงวันที่บันทึก: //วันที่..... เดือน..... พ.ศ..... ถึง //วันที่..... เดือน..... พ.ศ.....

หมายเหตุ ประเภทผลิตภัณฑ์อาจระบุเป็น “สกอรูน”, “สกรพอพันธ์”, “สกรแม่พันธ์ปลดระหว่าง” หรือ “ปุยหมากจากหมูลม” เป็นต้น

คุณภาพเกรด ใช้รหัสหรือคำอธิบายตามมาตรฐานที่ฟาร์มกำหนด

ราคាក่อหน่วย และ ผู้ค้ารวม ช่วยให้สามารถติดตามรายได้ของฟาร์มได้ง่าย

เก็บเอกสารไว้อย่างน้อย 3 ปี เพื่อการตรวจสอบตามมาตรฐานฟาร์มหมูกลุ่มและ

ตารางที่ 3 แบบฟอร์มบันทึกการตรวจสอบการทำงานของวัสดุ-อุปกรณ์

ชื่อฟาร์ม: .....

รหัสฟาร์ม/ทะเบียน: .....

ช่วงวันที่บันทึก: //วันที่..... เดือน..... พ.ศ..... ถึง //วันที่..... เดือน..... พ.ศ.....

ตัวอย่างรายการตรวจสอบ: รั้ว, ประตู, ระบบน้ำ, ระบบไฟอาหาร, เครื่องมือทำความสะอาด, ระบบระบายอากาศ, เครื่องซั่งน้ำหนัก, ไฟฟ้าแสงสว่าง ฯลฯ

ตารางที่ 4 แบบฟอร์มบันทึกการเตรียมโรงเรือนก่อนรับสัตว์เข้าเลี้ยง

ชื่อฟาร์ม: .....

รหัสฟาร์ม/ทะเบียน: ..... รหัส/หมายเลขโรงเรือน: .....

วันที่เตรียมโรงเรือน: //วันที่.....เดือน..... พ.ศ.....

รายการตรวจสอบ	ผลการดำเนินการ (✓/✗)	รายละเอียดเพิ่มเติม	ผู้ดำเนินการ	หมายเหตุ
ทำความสะอาดพื้นและผนัง				
กำจัดเศษวัสดุ/มูลหมูจากรอบโรงเรือน				
เปลี่ยนวัสดุรองพื้น/ปรับระดับวัสดุ				
พ่นน้ำยาฆ่าเชื้อ/น้ำมักขี้วัวพ				
ตรวจสอบระบบบำ្រែងและrangle;อาหาร				
ตรวจสอบระบบไฟและการระบายอากาศ				
ปิดพักโรงเรือนตามระยะเวลาที่กำหนด				
อื่นๆ				

การใช้ยาและเวชภัณฑ์ในฟาร์มหมูหลุม

ผศ.สพ.ญ.ดร.กุลิสรา มรุปันธ์ธร
สัตวแพทย์ผู้ควบคุมฟาร์มสุกร

บทนำ

การจัดทำ เอกสารควบคุมการใช้ยาและเวชภัณฑ์ในฟาร์มหมูหลุม มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความปลอดภัยของผู้บริโภคและสุขภาพสัตว์ในฟาร์ม โดยฟาร์มหมูหลุมจะต้องอยู่ภายใต้การดูแลของสัตวแพทย์ในการใช้ยา สารเคมี หรือเวชภัณฑ์ต่างๆ ตามที่กำหนดในมาตรฐานฟาร์มหมูหลุมของกรมปศุสัตว์ อีกทั้งการใช้ยา สัตว์ในฟาร์มต้องปฏิบัติตามกฎหมายวิชาชีพการสัตวแพทย์และเป็นไปตามมาตรฐานสินค้าเกษตร มกช. 9032-2552 (ข้อปฏิบัติการควบคุมการใช้ยาสัตว์) เพื่อให้การใช้ยาถูกต้องและหลีกเลี่ยงการตกค้างของยาในเนื้อสัตว์ ฟาร์ม จึงจำเป็นต้องมีบันทึกการใช้ยาที่ครบถ้วน ชัดเจน และตรวจสอบย้อนหลังได้เจ้าย หลักเกณฑ์และมาตรฐานที่เกี่ยวข้อง

มาตรฐานฟาร์มหมูหลุม ของกรมปศุสัตว์กำหนดให้ทุกรักษาระบบท้องดำเนินการภายใต้การควบคุมดูแลของสัตวแพทย์ผู้ควบคุมฟาร์ม และการใช้ยาทุกชนิดต้องเป็นไปตามข้อกำหนดของ มาตรฐาน สินค้าเกษตร มกช.9032-2552 ซึ่งเป็นแนวทางการควบคุมการใช้ยาสัตว์อย่างถูกต้องปลอดภัย โดยเน้นการใช้ยาตามฉลากที่ได้รับอนุญาตจากอย. มีระยะเวลาตามที่กำหนดก่อนจำหน่ายสัตว์ออกสู่ตลาด และหลีกเลี่ยง การใช้ยาปฏิชีวนะเกินความจำเป็น นอกจากนี้ ระเบียบการรับรองฟาร์มหมูหลุม พ.ศ.2562 และหลักปฏิบัติ GAP ฟาร์มสุกรยังระบุให้ฟาร์มจัดทำระบบการบันทึกข้อมูลการรักษาพยาบาลสัตว์ไว้อย่างเป็นระบบ และเก็บรักษาบันทึกดังกล่าวไว้ไม่น้อยกว่า 3 ปีเพื่อให้ตรวจสอบได้ สรุปได้ว่าฟาร์มต้องมีทั้งสัตวแพทย์รับรองการใช้ยา และระบบบันทึกการรักษาที่เป็นไปตามกฎหมายและมาตรฐานทางราชการทุกประการ (ภาพที่ 2)

ใช้ยาภายใต้การดูแลและควบคุมของสัตวแพทย์

ปฏิบัติตามมาตรฐานสินค้าเกษตร มกช. 9032-2552
(ข้อปฏิบัติการควบคุมการใช้ยาสัตว์)

อายุด้วย 7 - 14 วันก่อนจำหน่าย

ภาพที่ 2 แนวทางการใช้ยาในฟาร์มสัตว์

องค์ประกอบของแบบฟอร์มบันทึกการใช้ยา

แบบฟอร์มบันทึกการใช้ยาควรได้รับการออกแบบให้เรียบง่าย ชัดเจน ง่ายต่อการกรอกข้อมูล โดยข้อมูลสำคัญที่ควรรวมมีดังนี้ (ตารางที่ 1):

- **วันที่ใช้ยา:** วันที่/เดือน/ปี ที่ทำการรักษา เพื่อทราบช่วงเวลาการให้ยาแต่ละครั้ง
- **สัตว์ที่ได้รับยา:** ระบุ ชื่อหรือรหัสประจำตัวสัตว์ หรือ กลุ่มสัตว์/หมายเลขคอก ที่ได้รับยา เพื่อชี้เฉพาะว่าการรักษาครั้งนั้นครอบคลุมสัตว์ตัวใดบ้าง
- **อาการหรือโรคที่พบ:** บันทึกอาการป่วยหรือการวินิจฉัยโรคคร่าวๆ เพื่อเป็นเหตุผลของการใช้ยา (เช่น ห้องเสีย, ไอ, ไข้เรื้อรัง)
- **ชื่อยาและความเข้มข้น:** ชื่อยา (รวมถึงชื่อทางการค้าหรือชื่อสามัญทางยา) ที่นำมาใช้ เช่น Oxytetracycline 20% หรือ ยาถ่ายพยาธิไอเวอร์เม็กติน
- **ปริมาณที่ใช้:** ปริมาณหรือโดสของยาที่ใช้ในการรักษาครั้งนั้น เช่น 5 ซีซี หรือ 10 มิลลิลิตร ให้ตรงตามคำแนะนำบนฉลากยา
- **วิธีการใช้ยา:** วิธีการนำยาเข้าสู่ร่างกายสัตว์ เช่น ฉีดเข้ากล้าม ผสมอาหาร ผสมน้ำ หรือ ทากายนอก เป็นต้น
- **ผลการรักษา:** สรุปผลลัพธ์หลังการรักษา เช่น อาการดีขึ้น หายเป็นปกติ ยังไม่ดีขึ้น หรือ ตาย เพื่อประเมินประสิทธิภาพของการรักษาแต่ละครั้ง
- **ผู้ดำเนินการรักษา:** ชื่อผู้ที่ทำการรักษาหรือผู้บันทึกข้อมูล (เช่น คนงานหรือสัตวบาลประจำฟาร์ม) ซึ่งแสดงความรับผิดชอบต่อข้อมูลที่บันทึก
- **สัตวแพทย์ผู้รับรอง:** ช่องสำหรับสัตวแพทย์ลงนามเห็นชอบ การใช้ยาในครั้งนั้นๆ เพื่อยืนยันว่าการใช้ยาดังกล่าวอยู่ภายใต้การควบคุมของสัตวแพทย์ตามข้อกำหนด การลงชื่อของสัตวแพทย์อาจกระทำในแต่ละรายการหรือสรุปรวมเป็นรายวัน/รายสัปดาห์ โดยอย่างน้อยสัตวแพทย์ควรลงนามกำกับเพื่อรับรองความถูกต้องของการใช้ยาแต่ละครั้ง

ตารางที่ 5 แบบฟอร์มบันทึกการใช้ยา เวชภัณฑ์ หรือสารเคมีเพื่อรักษาโรค

ชื่อฟาร์ม: .....

รหัสฟาร์ม/ทะเบียน: .....

ช่วงวันที่บันทึก: //วันที่..... เดือน..... พ.ศ..... ถึง //วันที่..... เดือน..... พ.ศ.....

หมายเหตุ:

- ผู้ให้ยา ควรเป็นผู้ที่ได้รับมอบหมายจากสัวตัวแพทย์เท่านั้น
  - สัวตัวแพทย์ลงนาม เพื่อรับรองว่าการใช้ยาถูกต้องตามข้อกำหนด
  - เก็บเอกสารไว้อย่างน้อย 3 ปี ตามระเบียบ GAP และมาตรฐาน มกช.9032-2552
  - การใช้ยาทุกครั้งจะเป็นไปตามอุดาที่ อย อนุญาต และปฏิบัติตามระยาดยที่กำหนด